

De lampenman

Jaco gaat naar school. Hij loopt voorzichtig over de stoepranden. Bij geparkeerde auto's moet hij van de stoeprand af. Soms staan er ook vuilcontainers. Sommige zijn zo vol, dat er ook dozen met troep naast staan.

In een van die dozen ziet hij een lamp staan. Een oude, geroeste olielamp, zo'n stormlamp.

Jaco blijft staan. De lamp is geroest, maar nog wel heel. Het glas is zwart geblakerd. Als ik uit school kom, is de vuilnisman nog niet geweest, denkt Jaco. Ik kan hem niet mee de klas in nemen, na school neem ik hem mee.

Fluitend loopt hij verder.

Twaalf uur. Jaco loopt weer over de stoepranden. Er zijn nu minder auto's. De mensen zijn naar hun werk of naar de winkels. Verderop moet de lamp staan.

Maar wat is dat?

Een oude man pakt de lamp op en bekijkt hem. Dan loopt hij verder, de lamp in zijn hand. Jammer, denkt Jaco, nu zal ik nooit weten of die lamp het nog deed.

De oude man gaat een tuin binnen vlakbij Jaco's huis. Jaco wordt opeens nieuwsgierig. Wat moet zo'n oude man met zo'n stormlamp?

Hij loopt de man achterna. Hij aarzelt even bij het hekje, maar als de man niet op of om kijkt, durft hij verder te gaan.

De man gaat niet het huis in, maar loopt naar de scheve schuur die tegen het huis aanleunt. Jaco stopt bij het gebarsten raam en gluurt naar binnen. Eerst ziet hij niets, omdat het erg donker is in de schuur. Langzamerhand wordt de schuur van binnen verlicht door een geelachtig schijnsel. Jaco ziet dat de oude man de stormlantaarn aan heeft gedaan. Dus hij deed het nog?

Nee, het is een andere, deze is geel. Jaco kan dat zien omdat de man nog een andere lantaarn heeft aangestoken. Steeds meer lantaarns doet de man aan, tot er wel vijftien branden. De schuur is nu helder verlicht en Jaco ziet het gezicht van de man vriendelijk glimlachen.

In het licht van al die lantaarns gaat de man aan het werk. Hij haalt de oude, pas gevonden lantaarn uit elkaar.

Hij schuurt het roest er af, hij poetst het glas. Hij trekt de oude lont eruit en draait voorzichtig een nieuwe lont in de oude lamp. De lont is wit met een rood streepje in het midden. Dan gaat er olie onder in de lamp. De man zet de lamp weer in elkaar en steekt hem aan.

“Zo, nummer zestien, “ hoort hij de man brommen, “jij behoort nu ook tot de familie Lichtbrenger.”

Jaco hoort de klok een keer slaan.

Half een, denkt hij, naar huis om te eten, anders krijg ik niks meer. Hij rent naar huis.

Als hij 's middags weer op school zit heeft hij tekenles.

De meester vertelt over schilders van licht; over Rembrandt. Hij kon licht vastleggen op een doek met verf.

De meester legt uit wat ze gaan doen. Met houtskool licht tekenen. Met veel wrijven en gummen kan je licht tekenen.

Jaco weet meteen wat hij zal tekenen. Hij tekent de donkere schuur van de man met een paar lichte lampen. Het lukt goed. Kijk maar. De meester vindt hem zo goed, dat hij hem inlijst.

Milou komt om half vier naar Jaco toe. Ze geeft hem een kaart.

“Kom je op mijn verjaardagsfeest? We vieren het in de tuin. Mijn moeder zal de kerstlampjes ophangen aan de waslijnen en de bomen. We houden disco buiten, we gaan lekker spelletjes doen en zelf patat bakken. Kom je?”

Jaco vindt het prima. Hij is op Milou, maar durft dat niet zo te zeggen.

Hij bekijkt de kaart eens goed en zegt dan:

“Oké, ik kom ook, lijkt me tof! Bedankt voor de uitnodiging.”

Als Jaco 's avonds naar het huis van Milou loopt, ziet hij de oude man weer.

Hij heeft twee olielampen bij zich en schuifelt zijn schuur weer in.

Toch vreemd, zo'n verzameling, denkt Jaco.

Maar ja, de een verzamelt postzegels en de ander lampen.

In de verte ziet hij de verlichte tuin van Milou. Vlug loopt hij door.

Hij komt langs het huis van de oude man.

Uit de schuur komt weer licht. Nu van zestien, straks van achttien lampen, denkt Jaco.

Hij hoort de man in de schuur nu roepen. Het klinkt boos en ontevreden.

Ook een beetje bang eigenlijk.

Jaco stopt. Hij gaat toch weer de tuin in en luistert.

--“Nee, je mag ze niet hebben, ze zijn van mij. Blijf af, hoor je?”—

Jaco kijkt in de schuur. Vreemd, er is niemand, tegen wie heeft die man het?

Voorzichtig stapt hij de schuur binnen.

Als de man hem ziet stopt hij plotseling met roepen. Hij glimlacht weer, maar zegt niets.

“Wie wil uw lampen afpakken?” Vraagt Jaco.

“De Jappen, die gemene Jappen die zich in het oerwoud verstoppt hebben. Ze willen mijn lampen, omdat het zo donker is in het oerwoud, maar ze krijgen ze niet.

De lampen zijn voor mijn eigen Frederik, die zit in het kamp, achter het prikkeldraad, maar het licht van mijn lampen gaat door het hek.”

“Maar, “ zegt Jaco, “er zijn hier geen Jappen, er is hier geen oerwoud, er is hier geen kamp. En wie is Frederik?”

“Frederik was onze kleinzoon, “ zegt een stem achter Jaco. Hij kijkt om. Er staat een vrouw met een aardig, oud gezicht achter hem.

“Frederik is nooit meer teruggekomen uit dat kamp, en mijn man kan dat maar niet vergeten. Nu verzamelt hij lampen om licht aan Frederik te geven, want waar Frederik is, daar is het zo donker, zo heel erg donker...

Maar wie ben jij, en wat kwam je doen?”

Jaco vertelt van wat hij gisteren gezien had, en dat hij op weg is naar een feestje.

“Ga nu maar, Jaco, mijn man komt wel weer tot rust, als de lampen maar branden...”

Jaco is op het feestje. Langzaamaan vergeet hij de lampenman.

Er is leuke muziek, ze doen gekke spelletjes en de patat smaakt heerlijk.

Opeens gaat het licht uit. De muziek maakt een rare draai en wordt stil.

De moeder van Milou zegt: “Zeker een stop kapot.”

Ze gaat naar binnen.

Maar als ze terugkomt zegt ze: “Kijk eens naar de straat. De lantaarns zijn ook uit. “

De kinderen kijken rond.

Inderdaad, alle straatlantaarns zijn uit, en ook uit de huizen aan de overkant schijnt geen licht meer.

Er is vast een stroomstoring. Jammer, nu moeten ze stoppen met het feest.

De moeder van Milou begint met opruimen. De kinderen helpen mee.

Gelukkig is het nog niet helemaal pikkedonker.

Toch struikelen ze wel eens over snoeren en krukjes.

Dan roept Milou: “Kijk eens!”

Op straat wordt het toch weer licht.

Ze zien wel meer dan tien lichtjes die aan komen zweven. Jaco weet wie het is.

Het is of het licht van de lampen hem een beetje warm maakt.

De lampenman stopt bij de tuin van Milou.

“Kunnen jullie wat licht gebruiken?” vraagt hij. “Ik heb genoeg, en voor Frederik branden er nog drie in m'n schuur.”

Het feest kan weer verder, want overal in de tuin staan nu lampen helder te branden.

Soms gaat er een roken, maar de lampenman stelt hem dan vlug weer wat bij.

De muziek doet het niet meer, maar de lampenman begint verhalen te vertellen, zomaar, over vroeger, over Indië, over Frederik.

De verhalen zijn mooi-droevig, en het zachte licht van de lampen maakt het gezicht van de lampenman vriendelijk.

De kinderen zitten op de grond en luisteren stil toe.

Bij het tuinhekje staat nog iemand te luisteren. Het is de vrouw van de lampenman.

Zij kent de verhalen al, maar ze is blij dat de kinderen ze mooi vinden.

Jaco, Milou, haar ouders, de lampenman en zijn vrouw zitten nog bij elkaar als de andere kinderen allang naar huis zijn. Alle lampen zijn uit op één na.

En de lampenman vertelt maar door.

In de klas komt de volgende morgen het verhaal van Milou's feest in de kring.
De kinderen die erbij waren vertellen, de anderen willen steeds meer horen.
De meester belooft wat meer te vertellen in de geschiedenisles over Nederlands Indië.
Jaco steekt zijn vinger op en vraagt:
“Mag ik de ingelijste tekening aan de lampenman geven?”
De kinderen vinden het een schitterend idee.
De meester zegt: “We kunnen de lampenman hier uitnodigen om verder te vertellen.
Dan kan jij hem de tekening geven.”
Jaco kijkt naar zijn tekening.
Ja, denkt hij, de enige plek waar die getekende lamp echt licht kan geven is bij de lampenman.
Als hij naar huis gaat, loopt hij weer over de stoepranden.

Hij is blij dat de straatlantaarns het weer doen.

Naschrift

Als in Europa Duitsland de Tweede Wereldoorlog begint, komt aan de andere kant van de wereld Japan in actie. Ook dat land verovert veel andere landen, net als Duitsland. Een van die landen is Nederlands Indië, dat nu Indonesië heet. Zo'n tweehonderd jaar had Nederland dit eilandenrijk in bezit.
In 1941 komen de Japanners, en alle Nederlanders worden in kampen gevangen gezet. Mannen en vrouwen in aparte kampen. De kinderen worden in de vrouwenkampen ondergebracht, maar als jongens een jaar of tien zijn, moeten ze naar het mannenkamp. Zo worden hele gezinnen uit elkaar gerukt. Vooral jonge jongens krijgen het dus moeilijk. Ineens zie je je moeder, oma en zusjes niet meer.
Toen de Japanners weg waren, is Nederlands Indië zelfstandig geworden, de Republiek Indonesië.

Je kunt meer lezen over de Japanse bezetting van Nederlands Indië. In Jaap ter Haar's Geschiedenis van de Lage Landen, deel vier, kun je al wat vinden. In elke bibliotheek kunnen ze je verder helpen.

Er is ook een tv-programma gemaakt over een kind, dat in het kamp een schetsboek voltekende met onderwerpen en gebeurtenissen uit het kampleven.
Het heet: De gans eet het brood van de eenden op.